

Yttrande – förslag till föreläggande om miljöteknisk markundersökning vid Åkersbergsdeponin, fastigheterna Åkersberg 2:32 m.fl., Enköpings kommun.

Enköpings kommun har mottagit ett förslag till föreläggande från Länsstyrelsen i Uppsala län om att genomföra miljöteknisk markundersökning vid Åkersbergsdeponin, fastigheterna Åkersberg 2:32 m.fl. Enköpings kommun lämnar genom kommunstyrelsens plan-, mark- och exploateringsutskott följande yttrande.

Ansvarig verksamhetsutövare och frågan om en eller flera verksamheter

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken (MB) är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som har medfört en förorening primärt ansvarig för de åtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Kommunen anser att det behöver utredas vidare huruvida deponin vid Åkersberg ska ses som en gemensam deponiverksamhet eller som två separata verksamheter:

- dels den kommunala deponeringen, där det enligt genomförd ansvarsutredning främst deponerats sten, jord- och schaktmassor,
- dels den industriella deponering som skett av Bacho (numera SNA Europé), där industriavfall deponerats.

Det är den industriella deponeringen som föranlett att området riskklassats som klass 1 enligt MIFO, bl.a. på grund av förekomst av cyanid och tungmetaller. Detta talar för att Bacho/SNA Europé ska betraktas som den primärt ansvariga verksamhetsutövaren för den del av föroreningen som motiverar en fördjupad undersökning.

Mot denna bakgrund anser kommunen att det, i enlighet med 10 kap. 2 § MB, är skäligt att ett föreläggande om miljöteknisk markundersökning i första hand riktas mot SNA Europé (f.d. Bacho) och inte mot kommunen.

Kommunen vill särskilt betona att det i nuläget råder osäkerhet kring huruvida kommunen kan anses ha varit verksamhetsutövare vid Åkersbergsdeponin. För att kunna ta ställning till ansvar och eventuell kostnadsfördelning krävs en mer fördjupad utredning av verksamhetsförhållandena på platsen, inklusive avgränsningen mellan den kommunala och den industriella deponeringen samt respektive verksamhets omfattning och tidsperiod i det fall kommunen också anses vara verksamhetsutövare. Enköpings kommun anser därför att Länsstyrelsen, inom ramen för ärendets fortsatta handläggning, bör säkerställa att sådana förhållanden klarläggs innan ytterligare krav riktas mot kommunen.

Skälighetsbedömning och flera ansvariga (10 kap. 4 och 6 §§ MB)

Av 10 kap. 4 § MB framgår att om flera är ansvariga för en förorening, svarar de solidariskt i förhållande till det allmänna. Vid inbördes fördelningen av kostnader ska hänsyn tas till vad som är skäligt enligt 10 kap. 6 § MB.

Vid skälighetsbedömningen ska enligt 10 kap. 6 § MB bl.a. beaktas:

- föroreningens omfattning och farlighet,
- den ansvariges medverkan till föroreningen,
- tiden som förflutit,
- möjligheten att förutse skadan.

Den del av föroreningsbilden som föranlett riskklass 1 och krav på fördjupad undersökning – förekomst av cyanid och tungmetaller – har sin grund i den industriella verksamhet som bedrevs av Bacho/SNA Europé. Den kommunala deponeringen har, enligt ansvarsutredningen, huvudsakligen avsett hushållsavfall samt jord- och schaktmassor. Kommunens medverkan till de mest riskabla föroreningsfraktionerna framstår därmed som begränsad.

Mot denna bakgrund anser kommunen att det inte är skäligt att kommunen ensamt ska svara för kostnaderna för den omfattande undersökning som nu föreslås. Om ett föreläggande ändå meddelas bör det, mot bakgrund av 10 kap. 4 och 6 §§ MB, utformas så att även SNA Europé omfattas och att kostnadsansvaret för undersökningen fördelas i skälig omfattning mellan de ansvariga.

Historisk verksamhet och betydelse för skälighetsbedömningen

En del av deponeringen vid Åkersberg bedrevs under 1950–1960-talen, dvs. långt före miljöbalkens ikraftträdande 1999 och delvis även före den mer utvecklade miljölagstiftning som kom genom bl.a. miljöskyddslagen (1969:387). Detta innebär att stora delar av föroreningen har uppkommit under en tid då:

- kraven på kunskap om miljö- och hälsoeffekter var betydligt lägre än idag,
- regleringen av avfallshantering och föroreningsspridning var mindre utvecklad,
- synen på deponering av både hushållsavfall och industriavfall var mer tillåtande.

Trots att miljöbalkens 10 kap. tillämpas retroaktivt på historiska föroreningar ska, enligt 10 kap. 6 § miljöbalken, bl.a. *den tid som förflutit* och *möjligheten att förutse skadan* beaktas vid bedömningen av vad som är ett skäligt ansvar för respektive ansvarig.

Kommunen menar att detta talar för att:

- ansvaret för de mest riskfyllda föroreningsfraktionerna i första hand bör bäras av den industriella verksamhetsutövare som orsakat dessa (Bacho/SNA Europé),
- kommunens ansvar för de delar av deponeringen som skett inom ramen för dåtidens kommunala avfallshantering inte skäligen kan jämföras med den mer riskfyllda industriella deponeringen,
- den sammantagna skälighetsbedömningen bör leda till att kommunen inte ensamt belastas med kostnaderna för den omfattande undersökning som nu föreslås.

Kommunens tidigare utredningar innebär inte ett åtagande om fullt kostnadsansvar

Kommunen har vid flera tillfällen bekostat mindre undersökningar inom och i anslutning till Åkersbergsdeponin. Dessa har genomförts i syfte att förbättra kunskapen om föroreningssituationen och utgör ett led i det allmännas ansvar att ha tillräcklig kunskap om miljö- och hälsorisker inom kommunen (jfr 2 kap. 2 § MB).

Kommunen vill betona att dessa tidigare insatser inte kan tolkas som att kommunen därmed åtagit sig ett exklusivt eller solidariskt ansvar för hela deponin eller för att ensam bekosta fortsatta undersökningar och efterbehandling enligt 10 kap. MB. Tvärtom bör de redan nedlagda kostnaderna från kommunens sida beaktas som en faktor i skälighetsbedömningen enligt 10 kap. 6 § MB och tala emot att kommunen även fortsättningsvis ska bära hela kostnaden för en omfattande markundersökning.

Eftersom möjligheterna att i praktiken jämka och fördela kostnaderna under själva utredningsskedet är begränsade anser kommunen att det vore mest ändamålsenligt och skäligt att föreläggandet i första hand riktas mot SNA Europé.

Tidsplan för genomförande

I det fall Länsstyrelsen, trots kommunens invändningar, väljer att förelägga kommunen att genomföra den aktuella markundersökningen, anser kommunen att tidsplanen i förslaget behöver justeras.

Med hänsyn till omfattningen av den föreslagna undersökningen, behovet av upphandling, samordning med pågående verksamheter och privatpersoner inom området samt kommunens resurser, behöver genomförandetiden förlängas. Kommunen bedömer att en genomförandetid till och med december 2027 är en rimlig och genomförbar tidsram.

5. Sammanfattande ställningstagande

- Kommunen anser att frågan om Åkersbergsdeponin utgör en gemensam eller två separata verksamheter behöver klargöras, särskilt eftersom Baco/SNA Europé bedriver/bett en industriell deponering som föranlett riskklass 1.
- Mot bakgrund av 10 kap. 2, 4 och 6 §§ MB bör ett föreläggande om miljöteknisk undersökning i första hand riktas mot SNA Europé som primärt ansvarig verksamhetsutövare.
- Kommunen anser att det behöver utredas vidare huruvida kommunen kan anses vara verksamhetsutövare. Om kommunen anses vara verksamhetsutövare behöver omfattningen utredas vidare.
- Kommunens tidigare utredningsinsatser innebär inte ett åtagande om att ensam bära kostnaderna för fortsatt undersökning eller efterbehandling.
- Om Länsstyrelsen ändå förelägger kommunen att utföra undersökningen bör tidsfristen för genomförandet förlängas till december 2027.

Enköpings kommun ställer sig positiv till att föroreningsituationen vid Åkersbergsdeponin klarläggs men anser att ansvar och kostnader ska fördelas i enlighet med miljöbalkens regler om verksamhetsutövaransvar och skälighet.